

MADDE BAĞIMLILIĞI ARINDIRMA MERKEZLERİNDE GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN YETKİLERİ: SÜREGELEN BİR SORUN

Mustafa DANIŞMAN¹, Gamze ZENGİN İSPİR²,
Kübra SEZER KATAR³, Zehra UÇAR HASANLI⁴

Sayın Editör,

Geçmiş yıllar içinde edinilen tecrübeler neticesinde, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerine (AMATEM) gerek ayaktan başvuran gerekse ilgili merkezlerde yatarak tedavi gören kimi kişilerin, madde kullanımı veya madde satışı gibi çeşitli amaçlarla bu tür kliniklere uyuşturucu özellikte ilaç veya madde sokmaya çalışma girişimleri olabileceği bilinmektedir (Ögel 2010).

10 Mart 2019 tarihinde yayınlanan “Bağımlılık Danışma, Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezleri” hakkındaki yönetmelikte ilgili merkezlerde yeterli sayıda güvenlik görevlileri bulundurulması ve merkezlerin, çalışanların ve hizmet alanların güvenliğini tehdit edebilecek risklere karşı gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması gerekliliği belirtilmektedir (Bağımlılık Danışma, Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik 2019).

Ayrıca Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün, ülkemizdeki madde bağımlılığına yönelik hizmet veren tüm arındırma ve rehabilitasyon merkezlerinin eşgüdümlü çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu Asgari İşleyiş Standartları (ASİS) rehberinde yatan hastalar için gerektiğinde üst aramalarının yapılması gerekliliğine de vurgu yapılmıştır (Asgari İşleyiş Standartları Rehberi 2022).

Alkol ve madde bağımlılığı tedavi merkezlerine uyuşturucu özellikte ilaç veya madde sokulmasını önlemek için çeşitli güvenlik önlemlerin alınması zaruridir (Ögel 2010). Bu zorunlu ihtiyaca binaen ülkemizdeki AMATEM servislerine yattığı yapılan tüm hastaların üst ve eşya aramalarının yapılması

gerekmektedir (Ögel 2010). Öte yandan ülkemizdeki özel güvenlik görevlilerinin yetkilerindeki çeşitli kısıtlılıklar bu durumu kimi zaman zorlaştırmaktadır.

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un “Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri” başlıklı 7'nci maddesi ile Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin “Özel güvenlik görevlilerinin kontrol yetkileri” başlıklı 21'inci maddesinde, özel güvenlik görevlilerinin yetkileri tanımlanmıştır (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 2005 Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik 2004). Özel güvenlik görevlilerinin; koruma ve güvenliğini sağladıkları görev alanlarına girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyalarını X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme ve görev alanında haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama gibi yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır (Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik 2004).

Özel güvenlik görevlilerinin, suçun işlenmeden önüne geçilmesi ve güvenliğin sağlanması amacıyla yaptıkları “ıdari kolluk araması” olarak tanımlanan önleme araması yapma yetkisine, 2011 yılında, 5188 sayılı Kanun'un uygulama yönetmeliğinin 14. maddesinde “Görev alanında üst araması” ve “kamuya açık alanlarda üst araması” şeklinde iki boyutlu bir düzenleme getirilmiştir (Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik 2004).

İlgili düzenlemede özel güvenlik görevlilerinin görev alanlarında, suçüstü halindeki kişilerin üzerindeki suç aletinin alınması veya haklarında yakalama emri bulunan kişilerin yakalanması halleri haricinde kişilerin sadece dedektör ile üst aramalarını yapabileceği, kamuya açık alanlarda ise 6222 sayılı Kanun'un 12/2 düzenlemesi uyarınca sadece spor müsabakalarında genel kolluğun gözetim ve denetiminde kişilerin üst aramalarını yapabileceği belirtilmektedir (Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik 2012).

İlgili kanun ve yönetmeliklerden de anlaşılacağı üzere özel güvenlik görevlileri, hastanelerde kişilerin önleme amaçlı

How to cite: Danışman M, Zengin İspir G, Sezer Katar K ve ark. (2025) Madde Bağımlılığı Arındırma Merkezlerinde Güvenlik Görevlilerinin Yetkileri: Süregele Bir Sorun. *Türk Psikiyatri Derg* 36:33. <https://doi.org/10.5080/u27558>

Geliş Tarihi: 23.07.2024, **Kabul Tarihi:** 20.09.2024, **Çevrim İçi Tarihi:** 26.03.2025

^{1,2,3,4}Uzm., Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri, Ankara

Dr. Zehra Uçar Hasanlı, e-posta: zehraucar93@gmail.com

üst aramalarını sadece dedektör ve duyarlı kapı gibi araçlar yardımıyla yapabilir. Öte yandan duyarlı kapı ve dedektör gibi teknik cihazlar kişilerin üzerinde ne olduğunu göstermemekte, sadece madeni maddelere ilişkin sinyal vermektedir (Kaya ve Kartal 2021). Dolayısıyla bu tür teknik cihazlar ile yapılan aramalar, kişilerin üzerlerinde taşıdıkları uyuşturucu özelliği olan ilaç veya madde gibi “gizli tutulan bir eşyanın meydana çıkarılması” için yapılan araştırma niteliğindeki “arama” tedbirinden farklılık arz ettiklerinden AMATEM kliniklerine sokulma ihtimali olan maddelerin yakalanmasını sağlayamamaktadır (Çöpöğlü 2019).

Günümüzde, ülkemizde elle üst arama veya bagaj ve çantaların elle kontrolü ancak polis, jandarma gibi genel kolluk kuvvetleri tarafından yapılabilmektedir (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 2005). Ülkemizde aralarında kendi kliniğimizin de bulunduğu birçok AMATEM kliniğinde X-ray cihazlarının bulunmadığı, yine bazı kliniklerde görevli polis memurlarının olmadığı, polis bulunan kliniklerin birçoğunda ise gece saatlerinde görev yapmadığı yönünde bilgiler paylaşılmıştır (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Arındırma Merkezleri Asgari İşleyiş Standartları Değerlendirme Toplantısı 2024). Bu ve benzeri durumlarda, arındırma merkezlerinde görev yapan güvenlik görevlilerinin doğrudan elle arama yetkileri olmadığından bu aramayı yapamıyor oluşları ilgili kliniklere olası madde sokulma riskinde artışa sebebiyet vermektedir.

Öte yandan kamu hukukundaki “Yetkisizlik asıl, yetki ise istisnadır.” ilkesince bir konuda açıkça yetkili kılınmayan bir merci, yetkinin temeli yasa olduğu için kural olarak o konuda yetkisizdir (Yıldırım 2010). Yasa tarafından açıkça tanınmamış bir yetkinin varlığını savunmak, “hak ve özgürlükleri” daraltıcı bir yoruma ve uygulamaya sebebiyet vereceğinden sakıncalıdır (Yıldırım 2010). Arındırma merkezlerindeki klinisyenlerin hastalara ait çeşitli klinik gözlemleri veya duyumları ile hastaların üst ve eşya aramalarının yapılmasını güvenlik görevlilerinden talep etmeleri yasa koyucu ile kurum yetkilisini karşı karşıya getirdiğinden gerek hekimlerde gerekse güvenlik görevlilerinde kimi zaman tedirginliklerin yaşanmasına sebep olmaktadır.

Ülkemiz yazılı basınında 15 Mayıs 2022 tarihli gazetelerin çoğunda özel güvenlik görevlilerini ilgilendiren önemli bir durum vurgusuyla geçen haberlerde; özel güvenlik görevlilerin yabancı uyruklu birinin üst aramasında uyuşturucu madde ele geçirmesi üzerine birinci derece mahkemenin kararı ile kişinin tutuklanarak cezaevine gönderildiği öte yandan sanığın itirazı sonrası Yargıtay 10. Ceza Dairesinin özel güvenlik görevlisince yapılan aramayı hukuka aykırı bulup, bu arama işleminden elde edilen maddi delillerin hükme esas alınamayacağı gerekçesiyle ilgili kararı bozduğu belirtilmiştir (EGM 2022). Bu ve benzeri kararlar AMATEM kliniklerinde sorumlu hekimlerin isteği ve güvenlik görevlilerinin rızasıyla arama yapılmış ve madde bulunmuş olsa dahi bu durumlarda

uygulanması gereken idari ve yasal işlemlere dair kafa karışıklıkları yaratmaktadır.

Öte yandan, ülkemizdeki arındırma merkezlerinde uygulanan güvenlik önlemleri ve yasal kısıtlamalarla ilgili vurguladığımız noktaların yanı sıra, bu tür merkezlerde güvenliğin asıl amacının suç unsurlarının tespiti değil, terapötik ortamın korunması ve merkezin düzeninin bozulmasını önleyerek hastaların tedavi sürecinin devamlılığını sağlamak olduğu unutulmamalıdır.

Yakın tarihli bir çalışmada, yazarlar, yatış süreçlerinde madde bulundurduğu veya kullandıkları gerekçeleriyle daha önce hastalara kendilerinin de uyguladıkları taburculuk gibi ceza politikalarının, ülkelerin suç merkezli uyuşturucu ile mücadele yaklaşımlarıyla uyumlu olduğunu; bu yaklaşımların ise damgalamaya yol açarak hastaların tedaviye uyumunu azalttığını ve madde kullanımını sürdürmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir (Martin et al. 2023). Ayrıca yazarlar, güncellenmiş programlarında acil bir zarar riski bulunmadıkça kliniklerde güvenlik gözetimini artırmadıklarını ve hastaları aramadıklarını; ancak madde kullanımı şüphesi durumunda hastalardan varsa, ilgili maddeleri kendilerine teslim etmelerini istediklerini, teslim edilen maddeleri ise imha ederek hastalarla destekleyici görüşmeler yaptıklarını da belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmalarda, hastaların hastanelerde madde kullanma nedenlerinin genellikle uyuşturucu kullanım arzuları veya yoksunluk belirtileriyle ilişkili olduğu ve bu kullanımların çoğunlukla hastane tuvaletlerinde ve ortak sigara içme alanlarında gerçekleştiği vurgulanmıştır (Grewal et al. 2015). Bu tür durumlarla başa çıkmayı kolaylaştırmak amacıyla, bazı yurtdışı kliniklerde denetimli uyuşturucu tüketim tesislerinin bulunduğu bilinmektedir (Small et al. 2006). Öte yandan, bahsetmiş olduğumuz bu uygulamaların yanında, yurt dışındaki kimi kliniklerde halen, ülkemizdeki arındırma merkezlerinde olduğu gibi, yatış öncesi ve yatış sırasında bir tanesi güvenlik görevlisi olmak üzere iki kişiden oluşan bir ekiple arama yapılmaktadır (Chinedozi et al. 2018).

Güvenlik araması yapılırken, acil durumlar haricinde, aramanın gönüllü bir şekilde yapılabilmesi için aramanın nedeni hakkında hastaların bilgilendirilerek izinleri alınmalı ve mümkünse hasta, eşyalarının veya odasının aranmasına katılmalıdır. Aramaların hastaların damgalanmış hissetmelerine ve tıbbi tavsiyelere rağmen taburcu olmalarına yol açabilecek olumsuz sonuçlara neden olabileceği göz önünde bulundularak, arama işlemini yapacak personellerin etkin iletişim becerilerine sahip olmalarına dikkat edilmelidir (Chinedozi et al. 2018).

Gerek yasal açıdan suç unsuru oluşu gerekse vücut sağlığına yönelik olumsuz etkileri nedeniyle AMATEM kliniklerinde uyuşturucu özellikte ilaç veya madde girişinin önlenmesi oldukça önemlidir. Çeşitli gündelik nedenlerle arındırma merkezlerinde polislerin bulunamayacağı durumların olabileceği

gözetilerek, gerek görülen durumlarda, sadece arındırma merkezlerinde görev yapan hekimlerin isteği ve gözetiminde güvenlik görevlilerinin elle üst ve eşya aramalarının yapılabilmesi yönünde gerekli yasal mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır. Ayrıca arındırma merkezlerine başvuran hasta sayılarına göre maliyet-kâr analizleri yapılarak gerekli olduğu düşünülen arındırma merkezlerine X-ray cihazı temini sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği. (2005) Resmi Gazete. 23 Temmuz 2024'te <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8203&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden indirildi.
- Asgari İşleyiş Standartları Rehberi. (2022). Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 23 Temmuz 2024'te <https://shgmshpdb.saglik.gov.tr/TR-87411/asgari-isleyis-standartlari-rehberi.html> adresinden indirildi.
- Bağımlılık Danışma, Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik. (2019). Resmi Gazete. 23 Temmuz 2024'te <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190310-2.htm> adresinden indirildi.
- Chinedozi ID, Salem DN, Fernandez MV ve ark. (2018) Inpatient Opioid Misuse Prevention Guidelines. Massachusetts Health and Hospital Association. Published 2018. 4 Şubat 2022'de <https://patientcarelink.org/wp-content/uploads/2018/07/18-07-24-Inpatient-Opioid-Misuse-Prevention-GuidelinesFINAL.docx> adresinden indirildi.
- Çöpöğlü HS (2019) Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama Koruma Tedbirinde Belirlilik İlkesi. Ankara Barosu Dergisi, 77: 155-229.
- Grewal HK, Ti L, Hayashi K ve ark. (2015) Illicit drug use in acute care settings. Drug Alcohol Rev 34: 499-502.
- Kaya A, Kartal M (2021) Havalimanı Güvenlik Yönetiminde Teknoloji ve İnsan. J Aviat 5: 298-309.
- Martin M, Snyder Hannah R, Otway Gillian RN ve ark. (2023) In-hospital Substance Use Policies: An Opportunity to Advance Equity, Reduce Stigma, and Offer Evidence-based Addiction Care. J Addict Med 17: 10-2,
- Ögel K (2010) Bağımlılık tedavisinde temel bilgiler. In Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları. İstanbul, Yeniden yayınları.
- Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik. (2004). Resmi Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7190&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Arındırma Merkezleri Asgari İşleyiş Standartları Değerlendirme Toplantısı. (2024).
- Small D, Palepu A, Tyndall M (2006) The establishment of North America's first state sanctioned supervised injection facility: A case study in culture change. Int J Drug Policy 17: 73-82
- Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik. (2012). Resmi Gazete. 23 Temmuz 2024'te <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121222-6.htm> adresinden indirildi.
- EGM Emniyet Genel Müdürlüğü, 16.05.2022. Retrieved from <https://www.egm.gov.tr/ozelguvenlik/yargitay-karariyla-ilgili-bilgilendirme>.
- Yargıtay'dan emsal karar: Özel güvenlikçiler üst araması yapamayacak. (2022). Cumhuriyet Gazetesi. 23 Temmuz 2024'de <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/yargitaydan-emsal-karar-ozel-guvenliciler-ust-aramasi-yapamayacak-1936041> adresinden indirildi.
- Yıldırım T (2010) İdari Yargı. İstanbul, Beta Basım Yayım.